

Ζώα υπό εξαφάνιση στην Ελλάδα

**Ευαγγελία Γιαννοπούλου¹, Μαρία Δαρδανού², Παναγιώτα Δερβένη³,
Αντωνία Δερμεντζή⁴, Δήμητρα Ζαχαράκη⁵, Μαριάνθη Καλαφάτη⁶,
Παρασκευή Τσιρώνη⁷, Άννα Φραντζή⁸**

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Μετεκπαιδευόμενες Νηπιαγωγοί – Διδασκαλείο Νηπιαγωγών
Αθήνας

1. evangelia1967@gmail.com, 2. maria_dardanou@hotmail.com

3. giotaderv@gmail.com, 4. donnaderm@gmail.com

5. syros@in.gr, 6. kalafati.m@gmail.com, 7. tsironiparaskevi@yahoo.gr

8. Φοιτήτρια Τ.Ε.Α.Π.Η. – Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

anna.frantzi@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια εκπαιδευτική πρόταση η οποία αναφέρεται στο τι μπορεί να κάνει το σύγχρονο νηπιαγωγείο ώστε να ευαισθητοποιήσει τα μικρά παιδιά γύρω από το πρόβλημα επιβίωσης, αλλά και την προστασία των σπάνιων ζώων που έχουν απομείνει και ζουν στην Ελλάδα. Πιο αναλυτικά, το θέμα διερεύνησης προκύπτει από ένα τυχαίο έναυσμα που οδηγεί τα παιδιά και τη νηπιαγωγό, ως ισότιμο μέλος της ομάδας, να κάνουν τις προτάσεις σύμφωνα με τις οποίες θα το επεξεργαστούν. Από αυτή τη διαδικασία προκύπτει ο σκελετός πάνω στον οποίο θα κινηθεί η έρευνα, όπως επίσης και ο διαχωρισμός των παιδιών σε μικρότερες ομάδες για την πιο αποτελεσματική πρακτική εφαρμογή. Στη συνέχεια, τα παιδιά αναλαμβάνουν τη συγκέντρωση και την οργάνωση του υλικού που θα τα βοηθήσει και οργανώνονται οι επιμέρους εκπαιδευτικές δραστηριότητες οι οποίες στηρίζονται στους μαθησιακούς στόχους που έχει θέσει η ομάδα. Παράλληλα, γίνεται σύνδεση των παραπάνω δραστηριοτήτων με τις επιμέρους μαθησιακές περιοχές όπως αυτές περιγράφονται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ, 2003). Επιπλέον, η νηπιαγωγός κάνει αξιολόγηση καθ'όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής εφαρμογής, γεγονός που επιτρέπει τυχόν αλλαγές ή αναπροσαρμογές των στόχων και των δράσεων και τέλος, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος ελέγχει κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι εκπαιδευτικοί στόχοι μέσα από προτεινόμενες δραστηριότητες.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *αιεφορία, απειλούμενα είδη, ομαδοσυνεργατική μέθοδος, μαθησιακοί στόχοι, δραστηριότητες, διαθεματική προσέγγιση, αξιολόγηση.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χώρα μας έχει την τύχη να φιλοξενεί μερικά από τα πιο όμορφα και συναρπαστικά είδη του ζωικού βασιλείου που είναι η καφέ αρκούδα, ο λύκος, η μεσογειακή φώκια, όπως επίσης και άλλα όχι τόσο γνωστά αλλά σπάνια είδη σαν το αγριόγιδο, τη βίδρα και τον ελληνικό ποιμενικό. Καθώς όμως τα χρόνια περνούν και η παρέμβαση του ανθρώπου στην ισορροπία του φυσικού συστήματος γίνεται ολοένα πιο βίαιη και αλόγιστη, πολλά από τα ζώα που στο παρελθόν ζούσαν χωρίς προβλήματα, στις μέρες μας κινδυνεύουν να εξαφανιστούν.

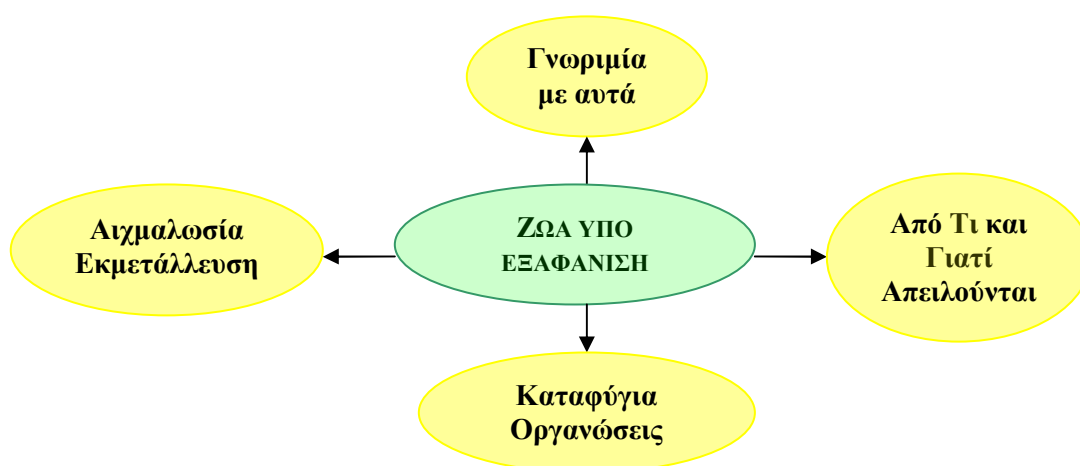
Με την εκτίμηση ότι τα σημερινά παιδιά αποτελούν τους αυριανούς πολίτες, καταλαβαίνουμε πόσο σημαντική είναι η ενημέρωση και η σωστή αγωγή τους σε

ζητήματα διατήρησης του φυσικού μας περιβάλλοντος. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της αειφορίας η σημερινή εκπαίδευση οφείλει να βοηθήσει τα παιδιά να αντιληφθούν πως η ανάπτυξη που βασίζεται στις ανάγκες του παρόντος πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην πλήττεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ανταποκριθούν στις δικές τους ανάγκες, όπως πολύ εύστοχα τονίζει ο ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης (www.arcturos.gr, 2008).

ΑΦΟΡΜΗ – ΕΝΑΥΣΜΑ

Μια επίσκεψη στο *Αττικό πάρκο* ή το *Ζωολογικό μουσείο* του Παν/μίου Αθηνών, ένα σχετικό βιβλίο ή εγκυκλοπαίδεια για τα ζώα, ένα ντοκυμαντέρ στην τηλεόραση, μια σχετική ταινία όπως η «*Μαδαγασκάρη*» θα μπορούσαν μεταξύ άλλων, να αποτελέσουν την αφορμή για την ενασχόληση των παιδιών με το θέμα. Μετά το έναυσμα και τον σχετικό προβληματισμό ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια όπου ακούγονται οι απόψεις όλων των παιδιών μέσω ενός καταιγισμού ιδεών (brainstorming).

Η νηπιαγωγός, ως ενεργό και ισότιμο μέλος της ομάδας, αναλαμβάνει υποστηρικτικό ρόλο και με τις κατάλληλες ερωτήσεις παροτρύνει τα παιδιά να εμπλακούν στη διαδικασία, προσπαθώντας παράλληλα να διακρίνει τα στοιχεία εκείνα που τα κινητοποιούν και τα ενδιαφέρουν γύρω από το θέμα διερεύνησης. Από την παραπάνω δραστηριότητα προκύπτει ο σχεδιασμός του ιστογράμματος, το οποίο περιλαμβάνει τις επιμέρους ενότητες του θέματος με τις οποίες επιθυμεί η ομάδα να ασχοληθεί, όπως φαίνεται στο σχήμα παρακάτω:

Σχήμα 1: Ιστόγραμμα θεματικής προσέγγισης

Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης συζήτησης όπως είπαμε η νηπιαγωγός διερευνά κατά πόσο το θέμα ενδιαφέρει τα παιδιά, για το λόγο αυτό δημιουργεί δύο λίστες αναφοράς οι οποίες περιλαμβάνουν όλα εκείνα που εκείνα γνωρίζουν για το θέμα, καθώς και όλα αυτά που δε γνωρίζουν και επιθυμούν να μάθουν. Επομένως το επόμενο βήμα περιλαμβάνει τα εξής:

- Τι γνωρίζουμε;
- Τι θέλουμε να μάθουμε;
- Πώς θα το πετύχουμε;

Καταγράφοντας τις ιδέες των νηπίων σχετικά με το πώς θα καταφέρουμε να μάθουμε περισσότερα με το θέμα που μας ενδιαφέρει, και τι σχετικό μπορούμε να κάνουμε εμείς στο νηπιαγωγείο, πιθανόν να προκύψουν τα ακόλουθα:

Καταγραφή ιδεών:

- ✓ Να βρούμε βιβλία
- ✓ Να πάμε επίσκεψη κάπου για να μάθουμε περισσότερα για το θέμα
- ✓ Να ρωτήσουμε τους γονείς μας
- ✓ Να ψάξουμε πληροφορίες στο Διαδίκτυο
- ✓ Να φτιάξουμε δικά μας ζώα
- ✓ Να παίξουμε κουκλοθέατρο
- ✓ Να φτιάξουμε μια δικιά μας ιστορία
- ✓ Να μιμηθούμε όποιο ζώο μας αρέσει, κ.α.

Δημιουργία ομάδων

Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι τα παιδιά είναι εξοικειωμένα στο να εργάζονται με τη μέθοδο project, ακολουθεί η δημιουργία ομάδων εργασίας ανάλογα με την επιθυμία και την εκδήλωση ενδιαφέροντος από τα ίδια, οι οποίες περιλαμβάνουν τις εξής:

- Ομάδα υπεύθυνη για την αναζήτηση και την μεταφορά από το σπίτι σχετικού με το θέμα έντυπου υλικού (φωτογραφίες, αφίσες, εγκυκλοπαίδειες, βιβλία, σχετικά παραμύθια).
- Ομάδα υπεύθυνη για την αναζήτηση υλικού από το Διαδίκτυο (σύνδεση με σχετικές ιστοσελίδες οργανώσεων προστασίας των απειλούμενων ζώων).
- Ομάδα για κατασκευές και χειροτεχνίες στην τάξη (ομαδικές εργασίες, κατασκευή κούκλας).
- Ομάδα συγγραφής και εικονογράφησης ανάλογης με το θέμα μας ιστορίας.
- Ομάδα υπεύθυνη για να μετατρέψει το μαγαζάκι της τάξης σε σχετικό με το θέμα μας χώρο, όπως π.χ. «*Περίπτερο προστασίας ζώων που κινδυνεύουν*» - Ταξινόμηση - Οργάνωση υλικού και υπεύθυνη για τη διαχείρισή του από τα υπόλοιπα παιδιά.
- Ομάδα υπεύθυνη για την οργάνωση επίσκεψης σε μέρος σχετικό με το θέμα μας όπου μπορούμε να πάρουμε περισσότερες πληροφορίες. Ειδικότερα η ομάδα αυτή αναλαμβάνει αρμοδιότητες που έχουν να κάνουν με τους στόχους της επίσκεψης, όπως :
 - Βρίσκει πληροφοριακό υλικό για τον τόπο επίσκεψης που αποφασίστηκε από την ομάδα να είναι το *Αττικό πάρκο* ή ο *Αρχέλων* (το κέντρο περίθαλψης και προστασίας της θαλάσσιας χελώνας) ή το *Μουσείο Ζώων* του Παν/μίου Αθηνών.
 - Ετοιμάζει γράμμα για να αποστείλουμε στο μέρος που θα επισκεφτούμε ώστε να ενημερώσει για το ποιο νηπιαγωγείο είμαστε καθώς και το λόγο που θέλουμε να κάνουμε την συγκεκριμένη επίσκεψη.
 - Δημιουργεί μια σχετική ανακοίνωση που θα πληροφορεί τους γονείς για την επίσκεψη και τα πλαίσια στα οποία θα γίνει.
 - Συγκεντρώνει και καταγράφει όλες εκείνες τις ερωτήσεις που επιθυμεί να απευθύνει η ομάδα στους υπεύθυνους του κέντρου ή του πάρκου αντίστοιχα.

- Εξασκείται στη χρήση του δημοσιογραφικού κασετόφωνου με τη βοήθεια του οποίου θα γίνει η συνέντευξη στους υπεύθυνους.
- Είναι υπεύθυνη για τη μεταφορά υλικού στον τόπο της επίσκεψης όπως χαρτιά Α4, χαρτόνια, μολύβια, μιογιές τα οποία θα βοηθήσουν τις καταγραφές στη δράση πεδίου.
- Επεξεργάζεται το υλικό που συγκέντρωσε στην επίσκεψη, ώστε να το παρουσιάσει σε όλη την ομάδα όταν θα επιστρέψουμε στο νηπιαγωγείο.
- Χειρίζεται τη φωτογραφική μηχανή ή κάμερα ώστε να έχουμε και οπτικοακουστικό υλικό από την επίσκεψη.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος εντοπίζονται στο να υποβοηθήσουν το παιδί του νηπιαγωγείου:

- Να ευαισθητοποιηθεί σε θέματα που έχουν να κάνουν με την προστασία και τη διατήρηση του φυσικού μας περιβάλλοντος.
- Να αναπτύξει ικανότητες που ευνοούν τη συμμετοχή και τη δράση για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Να καλλιεργήσει το σεβασμό του απέναντι στο δικαίωμα που έχει κάθε ζωντανός οργανισμός της γης να ζει σε ένα ασφαλές και προστατευμένο περιβάλλον.
- Να αποκτήσει θετικές στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στο περιβάλλον.
- Να μάθει να εργάζεται ομαδικά για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα παιδιά εξοικειώνονται με την εργασία σε ομάδες (ομαδοσυνεργατική μέθοδος), τη μέθοδο Project, την έρευνα πεδίου, την παρατήρηση, την έρευνα και αυτενέργεια που προωθεί τη βιωματική αγωγή. Μαθαίνουν να προσεγγίζουν τη γνώση διαθεματικά, συνδέοντας τη δηλαδή με διαφορετικά πεδία, επιστήμες και μαθησιακές περιοχές. Με αυτόν τον τρόπο καταφέρνουν να αποκτήσουν μια πιο σφαιρική άποψη της πραγματικότητας και κατά συνέπεια μία ολιστική προσέγγιση της γνώσης.

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στόχος

Να έρθουν σε γνωριμία με τα ζώα της Ελλάδας που απειλούνται με εξαφάνιση, να συλλέξουν σχετικές πληροφορίες από διάφορες πηγές

Δραστηριότητες

- Συγκεντρώνουμε και επεξεργαζόμαστε έντυπα που αναφέρονται στα ζώα που απειλούνται με εξαφάνιση στη Ελλάδα όπως βιβλία, εγκυκλοπαίδειες π.χ. βιβλία από τη σειρά «ΖΩΑ ΠΟΥ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ: Καφέ αρκούδα-Λύκος» (Εκδόσεις Ερευνητές, 1995), εικόνες από το Διαδίκτυο καθώς και υλικό που παραλάβαμε από την επίσκεψη. (**Μελέτη Περιβάλλοντος, Γλώσσα, Τεχνολογία**).
- Μαθαίνουμε για τον τόπο διαμονής τους, τον αναζητούμε στον χάρτη. (Κάντζου, 2005, σελ. 263). Τα νήπια παρατηρούν, περιγράφουν τα χαρακτηριστικά των ζώων, το σώμα τους, μιμούνται τις φωνές τους. (**Μελέτη Περιβάλλοντος, Γλώσσα**).

- Μαθαίνουμε για τα μωρά και τις διαστάσεις τους. Παρατηρούμε τα ίχνη που αφήνουν και κάνουμε αντιστοιχίσεις των ζώων με εικόνες από τις πατημασιές τους (Κάντζου, 2005, σελ. 265), **(Μαθηματικά)**.
- Διαβάζουμε σχετικές ιστορίες, παραμύθια όπως «*Τα τρία μικρά λυκάκια*» του Ε. Τριβιζά (2003), σχετικούς μύθους του Αισώπου, ποιήματα για τα ζώα αυτά, αναζητούμε τις λέξεις των ζώων αυτών μέσα στα διάφορα κείμενα, βρίσκουμε αινίγματα και παροιμίες όπως: «*έβαλαν τον λύκο να φυλάει τα πρόβατα*», «*ο λύκος κι αν εγέρασε και άσπρισε το μαλλί του, ούτε τη γνώμη άλλαξε, ούτε την κεφαλή του*», «*πεινάει σα λύκος*» - «*έπεσε στο στόμα του λύκου*» **(Γλώσσα, Λογοτεχνία)**.
- Δημιουργούμε τη δική μας ιστορία με ήρωες τα ζώα που κινδυνεύουν, την καταγράφουμε, γράφουμε τίτλο, την εικονογραφούμε και μπαίνει στη βιβλιοθήκη της τάξης. Επίσης τη δραματοποιούμε ή την παίζουμε στο κουκλοθέατρο **(Γλώσσα, Εικαστική και Θεατρική έκφραση)**.
- Φτιάχνουμε πίνακα αναφοράς με τα ζώα που απειλούνται στον οποίο τοποθετούμε την εικόνα μαζί με μια καρτέλα με το όνομά τους, ώστε τα παιδιά να ανατρέχουν σε αυτόν όταν χρειάζεται **(Γραφή – Ανάγνωση)**.
- Βρίσκουμε σχετικά τραγούδια όπως «*Μια αρκούδα καφέ*» από τη συλλογή *Εδώ Αιλιπούπολη*, (Χατζηδάκης, Κυπουργός, Πλάτωνος), το τραγουδάμε, το δραματοποιούμε **(Μουσική Αγωγή-Δραματική Τέχνη)**.
- Παιχνίδια ομαδικά όπως «*Περπατώ μες το δάσος*» , ελεύθερη κίνηση και μιμητική έκφραση με μουσική όπως «*Το Καρναβάλι των ζώων*» του Σαιν Σανς **(Φυσική - Μουσική Αγωγή)**.
- «*Ποιο ζώο είμαι;*» (Κάντζου, 2005, σελ. 265): Κάθε παιδί χωριστά και με τη σειρά διαλέγει μια εικόνα ενός ζώου χωρίς να τη δείξει στους υπόλοιπους και το περιγράφει μέχρι η ομάδα να ανακαλύψει ποιο είναι αυτό, π.χ. «*...το ζωάκι αυτό έχει καφέ γούνα, είναι πολύ καλός ψαράς και του αρέσει να τρώει μέλι*» (αρκούδα). Όταν η ομάδα βρει ποιο ζώο είναι, το παιδί κάνει επαλήθευση δείχνοντας την εικόνα **(Γλώσσα, Μελέτη Περιβάλλοντος)**.
- *Κρυπτόλεξο*: εφόσον υπάρχει ο σχετικός πίνακας αναφοράς με τις εικόνες και τα ονόματα των ζώων που μας ενδιαφέρουν, τα παιδιά παίζουν με κρυπτόλεξα προσπαθώντας να βρουν και να γράψουν το όνομα του ζώου που κρύβεται στην εικόνα ή το επιτραπέζιο που έχει δημιουργήσει η νηπιαγωγός για τις ανάγκες επεξεργασίας του συγκεκριμένου θέματος **(Γραφή-Ανάγνωση)**.
- Ενασχόληση με σχετικά επιτραπέζια παιχνίδια όπως Παζλ με ζώα, τόμπολες ζώων με το μέρος που ζουν, με τις τροφές τους ή με τα μωρά τους. **(Μαθηματικά, Μελέτη Περιβάλλοντος)**.

Στόχος

Να μάθουν από τι και γιατί τα ζώα αυτά απειλούνται με εξαφάνιση

Δραστηριότητες

- Συγκεντρώνουμε υλικό από τις σχετικές ιστοσελίδες των οργανώσεων εκείνων που έχουν σα στόχο να πληροφορούν για τους κινδύνους που απειλούν τα ζώα και να τα προστατεύουν όπως, **Αρκτούρος: www.arcturos.gr, MOM: www.mom.gr, MOFI: www.mofi.mom.gr**
- Η ομάδα που είναι υπεύθυνη για την ανύψωση υλικού από το Διαδίκτυο εργάζεται στον υπολογιστή της τάξης στην αντίστοιχη γωνιά (αν υπάρχει σύνδεση) με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει πως

αποκλείονται τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης εφόσον επιθυμούν να συμμετέχουν. Αυτό συνήθως γίνεται κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων όπου τα παιδιά απασχολούνται παράλληλα σε άλλες γωνιές.

- Προϋπόθεση για την παραπάνω δράση είναι τα παιδιά να έχουν ήδη εξοικειωθεί με τις βασικές λειτουργίες του υπολογιστή, καθώς και τη χρήση του πληκτρολογίου. Οι πληροφορίες που ανασύρονται από το Διαδίκτυο τυπώνονται άμεσα αν η γωνιά είναι εξοπλισμένη με εκτυπωτή και επεξεργάζονται στην ολομέλεια της τάξης με την υπόλοιπη ομάδα. Τέλος οργανώνονται στον αντίστοιχο χώρο όπως ο φελοπίνακας, ή το μαγαζάκι που έχει μετατραπεί ανάλογα, όπως είδαμε νωρίτερα (**Πληροφορική**).
- Αν δεν υπάρχει η δυνατότητα σύνδεσης με το Διαδίκτυο, κάτι αντίστοιχο μπορεί να γίνει στο σπίτι με τη συμμετοχή των γονέων, εφόσον η νηπιαγωγός τους εξηγήσει πως η σημασία αυτής της πρακτικής είναι να αφήσουν το παιδί να αυτενεργήσει και όχι να δράσουν εκείνοι αντί για το ίδιο, επομένως ο ρόλος τους πρέπει να είναι καθαρά υποστηρικτικός (**Πληροφορική**).
- Ενημερώνομαστε για τις δράσεις των παραπάνω κέντρων για την προστασία και τη διατήρηση των ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση, αλλά και παίρνουμε ενεργά μέρος αν αυτό είναι δυνατόν σε όλη την προσπάθεια μέσω κάποιου προγράμματος που απευθύνεται στα νηπιαγωγεία.
- Μαθαίνουμε ποια είναι τα «Καταφύγια των ζώων», όπως το *Θαλάσσιο πάρκο των Σποράδων* για τη μεσογειακή φώκια, το *Περιβαλλοντικό κέντρο του Αρκτούρου*, το *Καταφύγιο του Λύκου* όπου περιθάλπονται λύκοι που προέρχονται από αιχμαλωσία, το *Εκτροφείο Ελληνικού Ποιμενικού* για τη διατήρηση της φυλής το οποίο ιδρύθηκε στη Νάουσα και σήμερα λειτουργεί στις εγκαταστάσεις του περιβαλλοντικού κέντρου του Αρκτούρου στη Φλώρινα (**Γλώσσα, Μελέτη Περιβάλλοντος**).

Στόχος

Να αντιληφθούν τις αρνητικές συνέπειες που έχει η ανθρώπινη παρέμβαση στη φύση και το κλίμα της γης, τη σημασία της τροφικής αλυσίδας και τις επιπτώσεις που έχει στην ισορροπία του οικοσυστήματος όταν αυτή διαταράσσεται.

Δραστηριότητες

- Κάνουμε αναφορά στις ενέργειες εκείνες του ανθρώπου που προκαλούν μεγάλες φυσικές καταστροφές και κατ'επέκταση περιορισμό στο βιότοπο των άγριων ζώων όπως οι πυρκαγιές, ή η αλόγιστη οικοδόμηση και η υλοτομία. Διαβάζουμε το παραμύθι «*Το καμένο δάσος*» της Βλαχοπούλου, Εκδόσεις Κέδρος (1997) και αφού θέσουμε τους σχετικούς προβληματισμούς, το παίζουμε στο Κουκλοθέατρο με κούκλες και σκηνικό που έχουμε κατασκευάσει οι ίδιοι (**Λογοτεχνία, Θεατρική έκφραση**).
- Συζητάμε για τη *Χειμερία νάρκη* της αρκούδας και τη σημασία που έχει αυτή για την επιβίωση της. Θέτουμε τον προβληματισμό σε σχέση με την διατάραξη του κλίματος η οποία οδήγησε μια χρονιά στο να μην καταφέρουν τα ζώα να κοιμηθούν στην Ελλάδα. Υποστηρίζουμε τα παιδιά να κάνουν υποθέσεις και να αναρωτηθούν τι επιπτώσεις θα έχει για τη ζωή όλων μας αν κάποια ζώα λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη μας τελικά δεν καταφέρουν να επιβιώσουν (**Μελέτη Περιβάλλοντος, Συναισθηματική Αγωγή**).
- Την παραπάνω συζήτηση ακολουθεί μια σχετική δραματοποίηση, ένα παιχνίδι ρόλων όπου τα παιδιά υποδύονται τις αρκούδες που δεν μπορούν να

κοιμηθούν, ή κάνουν μια ελεύθερη ζωγραφιά για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους (**Δραματική τέχνη-Εικαστική έκφραση**).

- Μελετάμε μέσα από σχετικά βιβλία και εγκυκλοπαίδειες την τροφική αλυσίδα, την απεικονίζουμε με κατασκευές και εργασίες σε χαρτόνι που κρεμάμε στο φελοπίνακα και επισημαίνουμε τη τεράστια σημασία της για την ισορροπία στον πλανήτη μας (**Μελέτη Περιβάλλοντος**).
- Μαθαίνουμε με τι τρέφονται τα ζώα, πως συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις τροφής, τι μπορεί να συμβεί όταν οι σχέσεις αυτές διαταράσσονται ή διακόπτονται. Αναρωτιόμαστε αν στις μέρες μας η τροφή των ζώων είναι επαρκής για την επιβίωσή τους. Σύμφωνα με τα παραπάνω, πραγματοποιούμε τις εξής δραστηριότητες:
 - Κάθε παιδί επιλέγει μια καρτέλα ζώου ή μια καρτέλα που απεικονίζει κάποια τροφή. Με το άκουσμα της μουσικής αρχίζει το κυνήγι της τροφής. Τα παιδιά αναζητούν την κάρτα που τα αντιπροσωπεύει και πιάνονται χέρι-χέρι. Πρώτα σχηματίζουν ζευγάρια και σιγά-σιγά ενώνονται σε μεγαλύτερες ομάδες που αποτελούν τις τροφικές αλυσίδες (Μιχαλοπούλου, Χιωτάκη, 2001, σελ. 422), (**Φυσική αγωγή, Δραματική τέχνη, Μελέτη Περιβάλλοντος**).
 - Τα παιδιά πιάνονται αγκαζέ και δημιουργούν μια τεράστια αλυσίδα, κατόπιν παρατηρούμε και σχολιάζουμε τι συμβαίνει όταν ένα παιδί αφήσει το διπλανό του και η αλυσίδα κοπεί (**Φυσική αγωγή, Συμβολικό παιχνίδι, Γλώσσα**).

Στόχος

Να αναπτύξουν κριτική σκέψη, να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθησή τους, αναγνωρίζοντας τις ανάγκες όλων των πλασμάτων της γης. Να προβληματιστούν γύρω από το θέμα της αιχμαλωσίας και της εκμετάλλευσης των ζώων.

Δραστηριότητες:

- *Παιχνίδι ρόλων* (παραλλαγή δραστηριότητας από Καρατζά, Νικολούδη, 2006, σελ. 62): Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες, μία των ζώων και μία των κυνηγών. Μερικά στεφάνια του ψυχοκινητικού θα είναι η «φυλακή» για τα ζώα που θα πιάνουν οι κυνηγοί και με το σύνθημα της νηπιαγωγού τα παιδιά που είναι οι κυνηγοί τρέχουν να πιάσουν τα παιδιά που είναι τα ζώακια.
- Όταν ολοκληρωθεί το παιχνίδι και έχοντας περάσει όλα τα παιδιά από την ομάδα των ζώων που φυλακίζονται, γίνεται σχετική συζήτηση. Σε αυτή τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν πώς ένοιωσαν όταν τα παιδιά-κυνηγοί τα έπιασαν και έπρεπε να αιχμαλωτιστούν. Επίσης τα παιδιά προσπαθούν να μπουν στη θέση των ζώων που βιώνουν την αιχμαλωσία στην πραγματικότητα και όχι για να παίξουν απλά. Η νηπιαγωγός τα ενθαρρύνει να εκφραστούν με τη βοήθεια σχετικών ερωτήσεων όπως: «πιστεύετε πως τα ζώα στεναχωριούνται;», «τους αρέσει όταν χάνουν το σπίτι τους ή μένουν σε κλουβί;» (**Δραματική τέχνη, Συναισθηματική αγωγή**).
- Τα παιδιά ανά δύο παίρνουν τους εξής ρόλους: το ένα είναι δημοσιογράφος και το άλλο ένα ζώο που εκείνο θέλει. Εφόσον έχουν προηγηθεί όλες εκείνες οι πληροφορίες για τους κινδύνους και τις απειλές που αντιμετωπίζουν τα ζώα υπό εξαφάνιση, ο δημοσιογράφος με την μέθοδο του αυτοσχεδιασμού στη θεατρική έκφραση κάνει ερωτήσεις στο παιδί-ζώο που έχουν να κάνουν με το

πώς επιβιώνει καθημερινά αλλά και με το τι νοιώθει για όλα αυτά που αντιμετωπίζει (**Παιχνίδι ρόλων, Συναισθηματική Αγωγή**).

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη που έχει ο κάθε άνθρωπος χωριστά για ό,τι συμβαίνει γύρω του, να υιοθετήσουν στάσεις ενεργού πολίτη, να αντιληφθούν την αποτελεσματικότητα της ομαδικής εργασίας για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.

Δραστηριότητες

Τα παιδιά αναλαμβάνουν μια καμπάνια ενημέρωσης για τα ζώα της Ελλάδας που απειλούνται να εξαφανιστούν η οποία απευθύνεται στο ευρύτερο περιβάλλον του σχολείου, δηλαδή στους γονείς και όλη την οικογένεια, στη γειτονιά, στο Δήμο που ανήκει το νηπιαγωγείο. Στα πλαίσια αυτής πραγματοποιούνται τα εξής:

- Δημιουργία αφίσας που θα περιλαμβάνει πληροφορίες, εικόνες, εργασίες των παιδιών γύρω από το θέμα η οποία θα αναρτηθεί στον πίνακα ανακοινώσεων του νηπιαγωγείου, στο Δήμο και σε διάφορα κεντρικά σημεία της πόλης (**Γλώσσα, Εικαστικά**).
- Την αφίσα μπορούν να συνοδεύουν και μικρά flyers (έντυπα) στα οποία μπορούμε να έχουμε γράψει απλά συνθήματα δίπλα σε φωτογραφίες των ζώων που έχουμε πάρει από το Διαδίκτυο. Αφού τα φωτοτυπήσουμε τα δίνουμε σε εμπορικά μαγαζιά της περιοχής για να τα διανείμουν σε πελάτες (**Γραφή, Εικαστικά, Πληροφορική**).
- Τα παιδιά θα δημιουργήσουν το «Ψηφιδωτό της αγάπης»: το κάθε ένα σε μία διαφορετική χαρτοπετσέτα, ύφασμα ή απλό χαρτί τύπου κάνσον σε πολλά χρώματα «γράφει» μια ευχή, ένα σύνθημα για τα ζώα που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν όπως π.χ. «προστατεύω τον λύκο» «φροντίζω την καφέ αρκούδα» «SOS για τα ζώα που απειλούνται» κ.α.
- Στη συνέχεια ενώνουμε όλα τα κομμάτια δημιουργώντας ένα μεγάλο πάτσγουορκ-ψηφιδωτό το οποίο μπορούμε να αναρτήσουμε σε εξωτερικό σημείο του νηπιαγωγείου που θα είναι ορατό στους περαστικούς (**Γραφή, Εικαστικά**).
- Δημιουργούμε μια έκθεση με όλα το πληροφοριακό υλικό, τις φωτογραφίες και τις εργασίες μας και καλούμε τους γονείς να έρθουν να την επισκεφτούν (**Μελέτη περιβάλλοντος, Γλώσσα**).
- Αν υπάρχει η δυνατότητα και το επιθυμούν τα παιδιά, μπορούμε να παρουσιάσουν την ίδια ημέρα ένα μικρό θεατρικό που μπορεί να είναι η ιστορία που έγραψαν τα ίδια, ή όποιο άλλο σχετικό κείμενο και παραμύθι επεξεργαστήκαμε στα πλαίσια του προγράμματος (**Θεατρική έκφραση**).
- Κάνουμε μια επίσκεψη σε διπλανό νηπιαγωγείο ή συστεγαζόμενο δημοτικό και ενημερώνουμε τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς για την εργασία μας, τους σκοπούς και τις προσδοκίες μας. Παρουσιάζουμε όλο το υλικό του προγράμματος και προτείνουμε κοινή δράση και συνεργασία σε θέματα που αφορούν στο περιβάλλον. Το ίδιο μπορεί να συμβεί με περισσότερα σχολεία μέσω ταχυδρομικής ή ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. (**Γλώσσα, Μελέτη Περιβάλλοντος, Πληροφορική**).
- Αν υπάρχει εφημερίδα του Δήμου προτείνουμε να δημοσιευτεί ένα γράμμα που να περιγράφει τις προτάσεις μας για την προστασία των απειλούμενων ζώων (Γιαγκουδάκη, Κωνσταντίνου, 2003, σελ. 48), ή τη συνολική πορεία

της προσπάθειας των σχολείων μας, ώστε να φτάσει το μήνυμα σε όσο περισσότερο κόσμο γίνεται, ενώ παράλληλα απευθύνουμε ανοιχτή πρόσκληση σε όσους επιθυμούν να υποστηρίξουν το έργο μας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Οι νηπιαγωγοί αξιολογούν το πρόγραμμα καθ' όλη τη διάρκεια του, όπως συνιστά και ο Οδηγός της Νηπιαγωγού (Δαφέρμου, Κουλούρη, Μπασαγιάννη, 2007), ώστε να γίνονται οι απαραίτητες παρεμβάσεις και αλλαγές όταν αυτό απαιτείται. Παράλληλα με την ολοκλήρωση του, ελέγχουν και αξιολογούν με ποικίλες δραστηριότητες τις παρακάτω παραμέτρους:

- ✓ Αν διατηρήθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών μέσα στην πορεία του προγράμματος. Αν προέκυψαν προβληματισμοί, ερωτήματα και απορίες από τα παιδιά.
- ✓ Αν εργάστηκαν όλα τα παιδιά με προθυμία και ενθουσιασμό τόσο σε ατομικό, όσο και σε ομαδικό επίπεδο.
- ✓ Αν απέκτησαν γνώσεις και ανέπτυξαν πρωτοβουλίες προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους.
- ✓ Αν παρατηρήθηκε αλλαγή στις στάσεις απέναντι σε περιβαλλοντικά θέματα και προβλήματα.
- ✓ Αν υπήρξε ενδιαφέρον και ενεργή συμμετοχή από την πλευρά της οικογένειας των παιδιών.
- ✓ Αν το νηπιαγωγείο άνοιξε αποδοτικά στον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο, αν προέβαλε με αποτελεσματικό τρόπο τους σκοπούς και τις προσδοκίες του.
- ✓ Αν προέκυψαν προβλήματα και περιορισμοί στις ενέργειες του νηπιαγωγείου και με ποιο τρόπο αυτά θα μπορέσουν να αντιμετωπιστούν σε ανάλογες δράσεις στο μέλλον.
- ✓ Αν τα παιδιά εκδήλωσαν επιθυμία να εργαστούν ξανά σε ένα τέτοιο πλαίσιο με κάποιο νέο θέμα που τα ενδιαφέρει.

Δραστηριότητες αξιολόγησης

- Με την ολοκλήρωση του προγράμματος, η νηπιαγωγός συγκεντρώνει την ομάδα στην παρεούλα και με τις κατάλληλες ερωτήσεις παροτρύνει τα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις και τα συναισθήματά τους για τις δράσεις που ανέλαβαν.
- Καταγράφει τις απορίες και τους νέους προβληματισμούς και κάνει σύγκριση με εκείνους που είχε καταγράψει στην αρχική φάση του προγράμματος, ώστε να ελέγξει αν έχει προκύψει κάτι καινούργιο στις στάσεις και τις απόψεις των παιδιών μετά την ενασχόλησή τους με το θέμα προστασίας των ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση.
- Τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν νέες προτάσεις που θα υλοποιούσαν ώστε να προστατευτούν τα ζώα που απειλούνται στην Ελλάδα, αν είχαν τη δυνατότητα να πάρουν τα ίδια αποφάσεις για την τύχη τους. Η νηπιαγωγός καταγράφει τις παραπάνω προτάσεις.
- Οι προτάσεις αυτές στη συνέχεια «γράφονται» από τα παιδιά με τη μορφή μικρού κειμένου που μπορούμε να αποστείλουμε ηλεκτρονικά σε όλες εκείνες τις οργανώσεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με τις οποίες ήρθαμε σε επαφή.

- Τα παιδιά κάνουν μια ελεύθερη ομαδική εργασία η οποία θα απεικονίζει τον κόσμο που εκείνα θα επιθυμούσαν να φιλοξενεί τα απειλούμενα με εξαφάνιση ζώα, δίνουν ένα τίτλο στην εργασία αυτή και την αναρτούμε κοντά στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου.
- Το κάθε παιδί αναφέρει τις σχετικές με το θέμα συζητήσεις που έκανε με την οικογένεια ή τους φίλους του κατά τη διάρκεια του προγράμματος.
- Η νηπιαγωγός σε ρόλο δημοσιογράφου κάνει μια «δημοσκόπηση» κατά την οποία καταγράφονται θέματα που ενδιαφέρουν τα παιδιά και αποτελούν προτάσεις για μελλοντικές δράσεις σχετικές με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στις μέρες μας τα ζητήματα που αφορούν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι πιο επίκαιρα από ποτέ. Όλοι μας, ενήλικες και παιδιά, γινόμαστε καθημερινά μάρτυρες της ολοένα και πιο καταστροφικής παρέμβασης του ανθρώπου στην ισορροπία του οικοσυστήματος. Η ευαισθητοποίηση του σημερινού, αλλά και του μελλοντικού πολίτη και η καλλιέργεια του αισθήματος της προσωπικής ευθύνης σε σχέση με το περιβάλλον αποτελεί πλέον ανάγκη παρά επιλογή. Στην ανάγκη αυτή έρχεται να ανταποκριθεί η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση η οποία μέσα από τους στόχους της προσβλέπει στην καλλιέργεια ενός νέου ήθους, ικανού να επιφέρει αλλαγή στις σχέσεις του ανθρώπου με τη φύση. Οι σχέσεις αυτές οφείλουν να μην είναι εχθρικές, αλλά αρμονικές και ισορροπημένες ώστε οι μελλοντικές γενιές να έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν σε ικανοποιητικό βαθμό μια ποιότητα ζωής, και ακόμα πιο σημαντικό, να βλέπουν το αύριο του πλανήτη μας με αισιοδοξία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για τους εκπαιδευτικούς

- ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, *Μη κυβερνητική οργάνωση για την ενίσχυση της βιοποικιλότητας της αειφορίας στην Ελλάδα*, <http://www.arcturos.gr>, ημερομηνία ανάκτησης: 28/02/2008.
- Γιαγκουδάκη, Μ. Κωνσταντίνου, Α. (2003), *Οικολογικά Παραμύθια: Πιλοτικό Πρόγραμμα, Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, τεύχος 33.
- Δαφέρμου, Χ. , Κουλούρη, Π. , Μπασαγιάννη, Ε. (2007), *Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα.
- Κάντζου, Ν. (2005), *Ζώα υπό εξαφάνιση: Καθημερινές διαθεματικές δραστηριότητες για το νηπιαγωγείο*, τόμος Β', Εκδόσεις Δίπτυχο, Αθήνα.
- Καρατζά, Μ. Νικολούδη, Φ. (2006), *Ζώα υπό εξαφάνιση*, Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τεύχος 51.
- Μιχαλοπούλου, Κ. Χιωτάκη, Ε. (2001), *Δραστηριότητες για την ανακάλυψη και κατανόηση του περιβάλλοντος στην Προσχολική ηλικία*, Βασική Βιβλιοθήκη Προσχολικής Εκπαίδευσης, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων*, Αθήνα.

Για τα παιδιά (προτεινόμενα βιβλία)

- Βλαχοπούλου, Σ. (1997), *Το καμένο δάσος: Παιδί και Περιβάλλον*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.
- Baker, L. (2001), *Η φώκια: Τα ζώα*, Εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα.
- Harvard, C. (2003), *Ο λύκος: Βιβλία γνώσεων και δραστηριοτήτων*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.
- Faundez, A. (2005), *Ζώα υπό εξαφάνιση*, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα.
- Joukonski, V. (2003), *Ο γκριζος λύκος: Παραμυθολογοτεχνία*, Εκδόσεις Ροές, Αθήνα.
- (1995) *Ζώα που κινδυνεύουν: Καφέ αρκούδα*, Εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα.
- (1995) *Ζώα που κινδυνεύουν: Λύκος*, Εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα.
- Καραγκούνη, Α. (1997), *Εγώ η φώκια Μοναχός: SOS Χανόμαστε*, Εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα.
- Λετρίδου, Β. (2003), *Λύκος: Ζώα που κινδυνεύουν*, Εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα.
- Ρίτσου, Ε. (2002), *Η μεγάλη καφετιά αρκούδα βρήκε την ευτυχία*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.
- Τασάκου, Τ. (2001), *Η μοναχική φώκια και το παλτό της κυρίας προέδρου: Σειρά Οικοπαραμύθια*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.
- Τριβιζάς, Ε. (2003), *Τα τρία μικρά λυκάκια*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Tracqui, V. (2003), *Η καφέ αρκούδα: ο γίγαντας των βουνών*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ Δ/ΝΣΕΙΣ

- ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ (μη κυβερνητική οργάνωση για ενίσχυση της βιοποικιλότητας και της αειφορίας): www.arcturos.gr
- ΑΡΧΕΛΩΝ (Σύλλογος προστασίας θαλάσσιας χελώνας): www.archelon.gr
- GREENPEACE Hellas (μη κερδοσκοπική περιβαλλοντική οργάνωση): www.greenpeace.gr
- MOM (κέντρο μελέτης και προστασίας της μεσογειακής φώκιας): www.mom.gr
- WWF Hellas (περιβαλλοντική οργάνωση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας της Ελλάδας): www.wwf.gr